

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Herfst 2001

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

Onderhoud van
groenvoorzieningen en
renovatie kasteeltuin
Amerongen uitgevoerd
door

Tuin- en plantsoenaanleg

Van Ginkel

Castor 64, Postbus 11, 3900 AA Veenendaal, tel. 0318-519039

**HERBERG
DEN ROODEN LEEUW**

DROSTESTRAAT 35
3958 BK AMERONGEN
TELEFOON 0343-454055

GEOPEND:
DONDERDAG T/M MAANDAG
VAN 18.00-21.30 UUR
ZONDAG VANAF 12.00 UUR

Kasteel Amerongen**Bulletin**18de jaargang

nummer 51

herfst 2001

INHOUD

Restauratie Oranjerie Kasteel Amerongen	blz.	2
Bestuurders zijn ook vrijwilligers	“	15
Een Tuinbericht	“	19
Nieuwe medewerkers op 't kasteel	“	23
In Memoriam	“	27
Living History – een blik ‘van binnen uit’	“	28
Kerstmis 1919	“	33
Mededelingen en	“	35
Colofon		

Restauratie Oranjerie Kasteel Amerongen

1. Algemeen

De restauratie van Kasteel Amerongen is in november 1988 van start gegaan met het herstel van het exterieur van het hoofdgebouw. Deze restauratie is in mei 1990 voltooid. Vervolgens werden tussen september 1991 en november 1992 het casco van de bijgebouwen, die ten oosten van het kasteel gelegen zijn, gerestaureerd (de stallen, de paviljoens en het belendende koetshuis). Als onderdeel van de restauratie van de kademuren en bruggen op het terrein van Kasteel Amerongen is het bastion in 1998 en 1999 ingrijpend hersteld. In 1997 is een restauratieplan ingediend voor het exterieur van de oranjerie, wat heeft geleid tot een subsidiebeschikking. Ten tijde van het opstellen van het restauratieplan was de oranjerie voor een gedeelte bewoond.

In 2000 kwam er de mogelijkheid om in het kader van het “Besluit Rijkssubsidiëring Grootschalige Restauraties” omvangrijke restauratieprojecten ter hand te nemen. Op 18 januari 2001 heeft staatssecretaris Van der Ploeg Kasteel Amerongen bezocht en uiteindelijk werd een gedeelte van de ingediende plannen gehonoreerd, waaronder die van het interieur van de oranjerie.

Architectenbureau Van Hoogevest uit Amersfoort heeft de restauratieplannen ontwikkeld, waarna aannemersbedrijf Jurriëns tot de uitvoering van de beide restauraties is overgegaan.

De start van de restauratie van het exterieur was op 26 mei 2000 en de oplevering vond plaats op 7 december 2000. De restauratie van het interieur nam een aanvang op 18 mei 2001 en werd opgeleverd op 3 oktober 2001.

2. Oranjerie

Een Oranjerie wordt in het algemeen gezien als een plantenkas of een serre in de vorm van een langwerpige ondiepe gebouw met een open gedeelte richting het zuiden. Voor zover bekend werd de eerste oranjerie in Nederland in 1601 gebouwd in de tuin van de rijksuniversiteit van Leiden. Pas in de tweede helft van de 17de eeuw kwam

de oranjerie meer in zwang. Het hebben en het overwinteren van subtropische vruchtbomen werd een algemeen verschijnsel bij het hof en de adel. Was het aanvankelijk een houten bouwwerk, later kreeg het meer een permanent karakter met bakstenen muren en beweegbare ramen en deuren op het zuidwesten.

De oranjerie van Kasteel Amerongen is van veel latere datum. Rondom 1885 werd deze gebouwd, gelijktijdig met de verandering van de moestuin in een bloementuin.

Subtropische vruchtbomen, privilege voor 't hof en de adel.

Hiertoe werd een gedeelte van de tuinmuur afgebroken, waardoor de noordmuur van de oranjerie naar buiten kwam te liggen. Een lang-gerekt, smal gebouw met een hoog plafond. Aan de oostzijde was

een aparte ruimte voor de tuinman. Hoge ramen met zowel schuifbare onder- en bovenramen. Dubbele luiken voor de buitenramen en stro als isolatie tussen het plafond en de zoldervloer. Tussen de toegangsdeuren en het bovenlicht is een uitneembare kalfconstructie gemaakt, waardoor ook hoge plantensoorten naar binnen kunnen. In het monumentenregister wordt de oranjerie van Amerongen als volgt beschreven: *“ In de noord-oosthoek van de grote moestuin vermoedelijk tussen 1879 en 1885 in de 18de eeuwse stijl gebouwde oranjerie onder schilddak met dakkapellen aan de uiteinden. Gevel aan de tuinzijde, in het midden eindigend in een eenvoudig, door een houten vaas bekroond fronton en evenals de westgevel voorzien van vensters en beglaasde deuren met kleine roedeverdeling. De voor de overige blinde gevel aan de Drostestraat is aan het oostelijke uiteinde voorzien van een driezijdig erker waarin twee vensters met kleine roedeverdeling”*.

In 1960/1961 is de oranjerie ingrijpend verbouwd. Het westelijke deel kreeg een woonhuisbestemming. Hiertoe is een gedeelte van de zolderbalklaag en de kapconstructie verwijderd teneinde twee verblijfsniveaus te kunnen creëren. In de westgevel is het raamkozijn veranderd in een deurkozijn. Vóór die verbouwing bleek de oranjerie nog als zodanig in gebruik te zijn geweest en was opgedeeld in twee ruimten. Enerzijds voor de kweek van planten en anderzijds voor gebruik als winterstalling van de kuipplanten.

3. Toestand voor de restauratie

In 1997 was het ingebouwde woongedeelte nog als zodanig in gebruik. Het oostelijke deel van de oranjerieruimte werd gebruikt als winkeltje en het oorspronkelijke tuinmansverblijf had als functie V.V.V.-kantoor (tevens kaartverkoop voor toegang tot het kasteel en het park).

De algemene toestand van de oranjerie was slecht. Met name de buitenluiken, de kozijndorpels, de dakkapellen en het binnenpleisterwerk verkeerden in een vervallen toestand. De dakvlakken waren voorzien van Oudhollandse pannen waaronder asbesthoudend dakbeschot. De gootbekleding was van zink. De eiken kapspanten zijn her-

Bij de foto: De oranjerie vóór de restauratie.

gebruikt en moeten afkomstig zijn geweest van een ander, ouder bouwwerk. De oorspronkelijke sporen zijn in 1960 volledig vervangen. De muurplaat, annex gootbodern, was plaatselijk door houtrot aangetast en door het ontbreken van voldoende verankering aan de balklaag, was deze naar buiten geweken en helde over. De balkkopen van de zolderbalklaag en het vloerhout waren op veel plaatsen door houtrot aangetast. Het binnenpleisterwerk was nog voor een deel oorspronkelijk, maar veelvuldig gescheurd of door vocht aangetast.

In de westgevel was een deurkozijn aanwezig. Dit kozijn was oorspronkelijk bedoeld als raamkozijn maar omwille van het woongedeelte is het kozijn zodanig aangepast, dat er een buitendeur in paste.

4. Restauratie exterieur

Het restauratieplan voor het exterieur is uitgegaan van consoliderend herstel, waarbij de gebreken werden opgeheven. De pannen zijn afgenomen, gesorteerd en opgeslagen voor wedergebruik. Het asbesthoudende dakbeschot is gesaneerd. Vervolgens zijn de muurplaten hersteld en afdoende gefixeerd aan de gemetselde muurkroon en aan de balklaag. De geweken sporen zijn losgenomen en opnieuw gesteld, waarna nieuw grenen dakbeschot is aangebracht. De oude pannen zijn met bijlevering van tekortkomend materiaal teruggelegd. Onder de pannen is een waterwerende en ventilerende folie aangebracht. De gootbekleding is in koper uitgevoerd.

De kozijnstijlen en de raamdorpels zijn hersteld, evenals de ramen met hun beglazing. De schuivende onder- en bovenramen werken door een vernuftig systeem. Er is gebruik gemaakt van één gewicht met een katrollensysteem, dit systeem is in ere hersteld. De dubbele buitenluiken zijn volledig vervangen, als houtsoort is het duurzame western-red-cedar gebruikt. Het voeg- en metselwerk van de gevels is plaatselijk hersteld. Ofschoon het voegwerk in het algemeen oppervlakkige slijtage vertoont, is met name dit onderdeel terughoudend gerestaureerd.

Bij de foto: De buitendeur in de westgevel, de luiken hebben nog de oude maat.

5. Restauratie interieur

Het ingebouwde woongedeelte is volledig ontmanteld. Onder de houten vloer van de woonkamer kwamen de oorspronkelijke grijze estriken tevoorschijn, deze waren dermate gebroken dat ze ongeschikt waren voor wedergebruik. In de vloer van de winkelruimte lagen betontegels, de oude estriken in dit gedeelte waren verdwenen. Het houten kraaldelenplafond is verwijderd en afgevoerd, een gedeelte in de winkelruimte was aangetast door zwam. Oorspronkelijk heeft het plafond bestaan uit pleisterwerk op riet. Na het afhakken van het binnenpleisterwerk werd de grond in de oranjerieruimte ter diepte van 25 cm. ontgraven. Tijdens de graafwerkzaamheden kwam de fundering van de voormalige tuinmuur tevoorschijn. Na het uitvoeren van de voornoemde werkzaamheden kon een begin worden gemaakt met de feitelijke restauratie. Een betonvloer, waaronder isolatie, werd gestort. Nieuw pleisterwerk werd aangebracht en na het herstel van de zolderbalklaag kon een nieuw kraaldelenplafond worden aangebracht. Dit plafond is qua detaillering overeenkomstig het verwijderde plafond. De houten vensterbanken zijn vervangen en de aftimmering van de ramen is hersteld. Van oudsher zijn per raam een drietal plantenbakken aanwezig. Deze ondiepe plantenbakken zijn van hout met een zinken bak. De bakken steunden op houten klossen, die tegen de dagkantaftimmering van de kozijnen waren aangebracht. Deze situatie is in ere hersteld.

De westgevel is in zijn oorspronkelijke vorm teruggebracht. De oorspronkelijke buitendeur is verwijderd en het kozijn is aangepast. Hier toe is een nieuw schuivend onderraam gemaakt. De buitenluiken hadden nog de bij het raamkozijn passende hoogte.

Op de betonvloer zijn nieuwe grijze estriken aangebracht en inmiddels was één grote open oranjerieruimte ontstaan. Teneinde deze ruimte nuttig te kunnen gebruiken was een opdeling noodzakelijk. Enerzijds was er de wens om de oranjerie als zodanig te gaan gebruiken en anderzijds was er behoefte aan een ruimte voor het winkeltje. Bovendien zouden deze ruimten samengevoegd moeten kunnen worden voor allerlei doeleinden. Om aan al deze wensen te kunnen voldoen is gekozen voor twee houten scheidingswanden met

Bij de foto: De westgevel van de oranjerie na de restauratie.
Foto: redactie Bulletin.

grote opklapbare deuren, vanaf de vloer tot aan het plafond. Op deze wijze ontstonden er twee afzonderlijke ruimten die gescheiden werden door een portaal. Tegen de achtermuur van dit portaal werd een meterkast en een toiletruimte met voorportaal gecreëerd.

De binnenwanden zijn gesausd met kalk die is aangemaakt met karnemelk. Dit geeft de kalk een niet zo wit uiterlijk en vervuilt minder. De kleuren van het schilderwerk op de binnenzijde van de kozijnen en ramen is uitgevoerd overeenkomstig de tint, zoals die is aangetroffen onder de blauwgroene verflagen. De kleuren op het plafond en de nieuwe binnenwanden zijn hieraan aangepast.

Alle installaties zijn vernieuwd. Een centrale verwarming met plaatradiatoren onder de ramen zorgt voor de klimaatbeheersing en de elektrische installatie heeft voldoende licht- en aansluitpunten. In de hoeken van de beide ruimten is een pantry getimmerd waarin een aanrecht is opgenomen. In de oranjierieruimte is tevens een hardstenen uitstortgootsteen geplaatst.

6. Verwarming

Oranjerieën dienen in de winter op een minimale temperatuur van circa 8 graden Celsius gehouden te worden, voldoende om de planten in leven te houden maar niet om ze verder te ontwikkelen. Aanvankelijk gebeurde dit door bijvoorbeeld pannen met gloeiende kolen of kleine vuurtjes. Later werden dit ijzeren kachels. Voornoemde stookmethoden waren verre van ideaal, op de ene plaats was het te heet en op de andere was er nauwelijks sprake van enige opwarming. Nog weer later ontstonden ingenieuze verwarmingssystemen in de wanden en zelfs in de vloeren.

Bij de oranjerie van Kasteel Amerongen is een systeem toegepast dat al in de 18^e eeuw bekend was. In de oost- en westgevel zijn gemetselde stookplaatsen in de vorm van kleine nissen geformeerd, hierin werd bijvoorbeeld turf gestookt. In de oostgevel is het stookluik nog aanwezig, in de westgevel is het luik verdwenen maar tekent zich nog af in het metselwerk. De warme rookgassen gingen door horizontale gemetselde kanalen in de zuid- en westgevel tot aan een roetluik, waarna het kanaal schuin naar boven liep tot de dakuitmonding

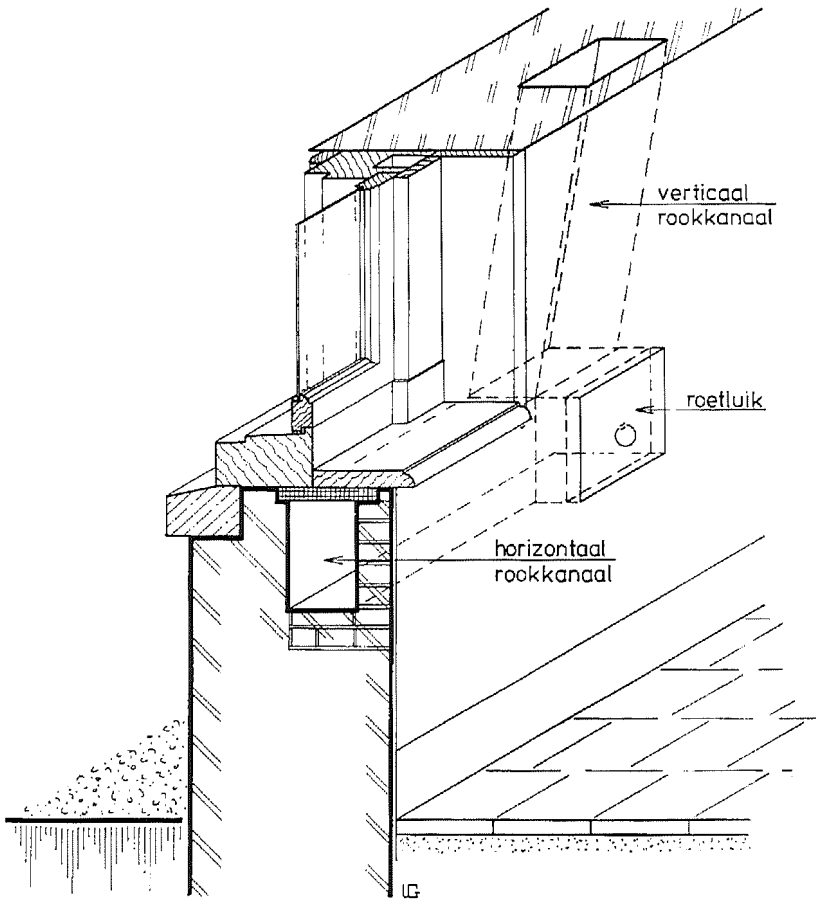
achter het fronton. De horizontale kanalen liepen direct onder de vensterbanken, hiertoe was het kanaal afgedekt met een rode plavuis, waarop de houten vensterbank rustte (zie tekening en foto op de volgende bladzijden). De binnenmuur ter hoogte van de vensterbank werd dan warm waardoor de gewenste temperatuur bereikt kon worden. Dat een dergelijk systeem veel aandacht vroeg, moge duidelijk zijn. Het vuurtje moest bij vorst brandend gehouden worden.

Bij de foto: Het stookluik in de oostgevel van de orangerie.

Bij de foto: Een horizontaal rookkanaal.

verloop rookkanalen

Om te snelle afkoeling van de ruimte te voorkomen waren dubbele luiken voor de ramen toegepast. Onder de zoldervloer was tevens stro-isolatie aanwezig. Ook diende het gebruik van de schuivende onder- en bovenramen met beleid te gebeuren. Bij een zonnige winterdag gingen de luiken open om gebruik te maken van de warmte van de zon en liet men regelmatig de bovenramen zakken om te luchten.

De rookkanalen zijn bij de restauratie gehandhaafd. De twee roetluiken zijn nog zichtbaar. Een nieuw centraal verwarmingssysteem met plaatradiatoren onder de ramen zorgt voor de nodige warmte. De vereiste ruimtetemperatuur voor het oranjeriegedeelte kan apart worden ingesteld.

L. Gerdessen
van Hoogevest Architecten b.v.
Amersfoort, 3 oktober 2001

Bestuurders zijn ook vrijwilligers

Het is een heerlijke zomeravond in juni. Wij zitten op het terras en praten met de heer Cor van den Braber, oud-bestuurslid en restauratiecoördinator van Stichting Kasteel Amerongen. In 2000 vindt hij het tijd worden om zich terugtetrekken uit het SKA-bestuur, na jarenlang met veel plezier actief te zijn geweest bij het ontstaan van het restauratieproces van Kasteel Amerongen en het verloop daarvan.

Vanzelfsprekend zijn wij nieuwsgierig naar zijn eerste kennismaking met Kasteel Amerongen. Van den Braber zegt lachend dat hij indertijd is “overgedaan”. “Ik ben afkomstig van de Stichting Utrechtse Kastelen.” Via de archeoloog prof. dr. J.G.N. Renaud, verbonden aan de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, is hij voor deze functie gevraagd. Van den Braber werkt in die tijd voor het Bureau Monumentenzorg van de gemeente Amersfoort. Samen met Renaud worden – in de onderhoudssfeer – kastelen bezocht als er problemen zijn. Dat gebeurt rond 1975. “Een paar jaar later wordt in het bestuur van Stichting Utrechtse Kastelen de voorzittershamer overgedragen aan drs. J.W. Jansen, toen directeur van de Krediet- en Effectenbank”, vertelt onze gast.

Intussen wordt Kasteel Amerongen op de markt te koop aangeboden. In diezelfde periode komt ir. R. Apell, die dan rayonarchitect is bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, naar Amersfoort. Deze is op Kasteel Amerongen geweest en hij is er zeer door geïmponeerd. Men is daar op zoek naar een nieuwe eigenaar, want de familie wil het kasteel verkopen. “Het is daarbinnen bijzonder mooi. Griezellig echt, waarbij in 100 jaar niets veranderd is. De tijd heeft er echt stilgestaan. Er is een bijzonder interieur, een archief, een bibliotheek : alles is nog aanwezig”, verwoordt Van den Braber deze verrassende ontdekking van de heer Apell. En met de ‘logeerpartij’ van Wilhelm II in gedachten, voegt hij eraan toe: “de Duitse keizer maakt even een ommetje, dat zou je gewoon geloven”.

Enkele namen uit die tijd, die voor Kasteel Amerongen van betekenis zijn geweest, komen in het gesprek naar voren.

Van den Braber, met nadruk: “De heer Jansen heeft zich zeer beijverd voor de aankoop van Kasteel Amerongen, zich het vuur uit de sloffen gelopen, samen met de heer D.P. Spierenburg [toen: ambassadeur voor Nederland bij de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, † 2001], met mevrouw mr. B. Kortenhoff-Neppéus, secretaris van Stichting Utrechtse Kastelen en de kunsthistoricus prof. dr. E.H. van Gelder [de man, die indertijd adviezen heeft gegeven voor de overname van het kasteel]. Er worden geldschietters gevonden: bij de staat, bij de provincie en bij bedrijven”.

Nadat ‘Amerongen’ jarenlang onder de hoede en de zorg is geweest van Stichting Utrechtse Kastelen, wordt in 1982 Stichting Kasteel Amerongen opgericht. “Samen met de toenmalige burgemeester, jhr. mr. O.R. van den Bosch, wordt een bestuur gevormd waarin onder anderen de heren S.C.J.A. Bentinck en dr. W.V.G.C. J.H. von Ilseman [twee zonen van mevrouw Elisabeth von Ilseman gravin van Aldenburg Bentinck] zitting hebben. En Jansen zei: ‘...neem Van den Braber er maar bij...’ “, weet onze gast zich te herinneren. Hij vindt het prima om zich verder alleen met Kasteel Amerongen en de gelijknamige stichting te bemoeien.

Als conservator komt drs. J.J.C. baron Taets van Amerongen van kasteel Renswoude, naar Amerongen. De eerste rondleidingen komen tot stand; een tentoonstelling wordt voorbereid; enkele concerten en lezingen trekken een aandachtig publiek.

“Wat was uw taak?”, willen wij weten. Het antwoord is kort en duidelijk: “Het voorbereiden van de restauratieplannen”. Van den Braber doet dit werk in de functie van voorzitter van de toenmalige restauratiecommissie.

“De eerdere voorzitter van deze commissie, erbij betrokken geraakt via Jansen, is ir. S. Wouda geweest – een duvelstoejager uit een gerenommeerd architectenbureau”, vertelt Van den Braber. “In eerste instantie was prof. dr. ir. C.L. Temminck Groll als architect aangezocht. Voor Kasteel Amerongen zou de heer A. Schellevis als ‘rechterhand’ van Temminck Groll fungeren. Op een zeker moment heeft Temminck Groll zich echter teruggetrokken”, legt hij uit.

“Wouda keek teveel mee over zijn schouder”. Toentertijd, in zijn

hoedanigheid als nieuwe voorzitter, heeft Van den Braber tevergeefs geprobeerd de breuk met Temminck Groll te lijmen. “Een hoogstaand mens”, vindt hij. “Een nieuw, ander architectenbureau wordt Van Hoogevest Architecten b.v., uit de school van Temminck Groll”.

“In 1988 begint de eerste fase van de restauratie met het buitenom aanpakken van het kasteeldak. Om de veertien dagen is er tussen de middag een bouwvergadering. Sinds die tijd zijn de contacten met Schellevis erg fijn geweest, een onbetaalbare collega.”. Andere belangrijke contacten zijn die met het aannemersbedrijf H.J. Jurriëns b.v. en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Bij de foto: 14 november 1988, de opdracht aan het architectenbureau wordt getekend, evenals het contract met het aannemersbedrijf. Van links naar rechts: mr. M.Ph. Plet, secretaris bestuur Stichting Kasteel Amerongen; SKA-bestuurslid dr. W.V.G.C.J. von Ilseman; staand: ir. G. W. van Hoogevest, architect; voorzitter SKA-bestuur, dr. A.W. Vliegthart; staand: C.A. van den Braber, voorzitter restauratiecommissie; W.A. van Ommeren, voorzitter bestuur Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen; jhr. F.J. Loudon, SKA-bestuurslid.

Dit lijnenpatroon, tussen het bestuur van Stichting Kasteel Amerongen, de restauratiemensen en de bouwcommissie komt regelmatig op de agenda. “In het SKA-bestuur”, zegt Van den Braber, “mocht ik een rol spelen in de contacten met de architect en de aannemer”. Nog bekend met de feiten schetst hij voor ons, in een korte beschrijving, het verloop van de restauratie. “Bij de tweede restauratiefase kwamen de bijgebouwen aan bod, zoals het noorderpaviljoen plus de stallen en het koetshuis. Bij de derde fase de uit het water omhoogrijzende muren van het bastiljon. Bij de vierde fase was de buitenkant van de oranjerie aan de beurt, met tegelijkertijd, het toegangshek aan de Drostestraat. Alle fasen konden voor het daarvoor bestemde budget worden gerealiseerd”.

In de tijd dat prof. drs. A.L.L.M. Asselbergs directeur wordt van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg – daarvoor was hij wethouder in Amersfoort – kon Van den Braber meermalen voor het kasteel een goed woordje doen. “Zóveel mensen zijn vrijwillig bezig geweest met Kasteel Amerongen en hebben er veel vrije tijd ingestoken”, benadrukt hij. “Het is boeiend werk geweest”.

Bij zijn afscheid wordt hem de bronzen legpenning aangeboden met daarop in reliëf een afbeelding van Kasteel Amerongen. Op de achterkant staan een aantal stempels, onder andere het portret van Margaretha Turnor en de woorden ‘ere penning’. “Het was een leuke club mensen”, meent Van den Braber. “Het was zinnig werk en nuttig. Wij hadden een informele manier van werken, waarbij het elkaar enthousiast maken óók belangrijk was. Ik heb er erg veel voor teruggekregen: de goede relatie met Schellevis, de goede contacten met de anderen en de gezelligheid die daar ook weer uit voortvloeide”.

Vervolgens vertelt hij over de nieuwe periode die aanbreekt, waarbij het nodig wordt geacht de dingen veel zakelijker aan te pakken. Dat heeft zijn weerslag: opeens willen er een paar bestuursleden weg. Van den Braber vindt, voordat hij bij zichzelf ‘slijtageverschijnselen’ begint te ontdekken, dit eigenlijk ook een goed moment om weer eens iets anders te gaan doen.

Gevraagd naar eventuele gloriepunten, noemt hij: “...toch weer een volgende restauratiefase, nadat er weer subsidie is geko-

men”. En, het blijkt ook uit de leuke ontdekkingen die tijdens de restauratie wel eens opduiken: “geen speciale, maar meer de vakmatige ontdekkingen.” Daaronder valt bijvoorbeeld het grote toegangshek: “het blijkt ouder te zijn dan het huidige kasteel. De heer Gerdessen, van Van Hoogevest, weet er meer over”. [Een artikel over dit onderwerp verschijnt in het voorjaarsbulletin van 2002. (red.)] Nog zo’n gloriepunt is ‘de landbouwschuur’ op het kasteelterrein. Met gepaste trots vertelt Van den Braber hierover: “...ik tekende deze schuur, de Stichting Vriendenkring gaven het geld voor de bouw ervan en zo kon er weer wat gebeuren. Schellevis en ik maakten ook een plan voor de restauratie van het toegangshek. Met een begroting erbij, droegen wij dit plan zo over aan de architect.

Het geld van de ‘Kanjersubsidie’ maakt dat er nu véél in een keer kan gebeuren. Alles, wat buiten gerestaureerd moet worden, kan uitgevoerd worden; dat gaat dus buiten het kasteelinterieur om”.

Het spijt ons om aan dit boeiende gesprek een einde te moeten maken want hoewel Van den Braber alweer een tijd geleden afscheid heeft genomen, komt zijn blijvende warme en enthousiaste belangstelling voor het kasteel ook op deze broeierige zomeravond weer eens duidelijk naar voren.

A.A. de Visser – Ike

H.F. Rotgans – van Blerkom

* * *

Een Tuinbericht

Echte tuinmensen zijn volhouders. Niet opgeven – weer proberen. ‘s Winters en in het voorjaar laten zij zich verleiden door afbeeldingen in catalogi die beloven dat alles lukt en wij nemen dat direct aan. Vullen de bestellijsten in en na het planten van bollen in het najaar en het zaaien van eenjarigen en zomerbollen wachten wij het tuinseizoen af. En ja, soms valt het resultaat tegen, wat deden wij verkeerd? Gelukkig zijn er ook verrassingen. Tuinieren blijft span-

nend. En voorzien van deze mentaliteit werkt een groep van 34 vrijwilligers wekelijks in de tuinen van Kasteel Amerongen.

Tegen 13.30 uur maandagmiddag druppelen de tuinmensen binnen. Onze gereedschappen staan gewoonlijk in de oranjerie, maar deze zomer is de basis de voormalige koetsierswoning. Einde dit jaar hopen wij weer in de oranjerie gehuisvest te zijn, samen met het winkeltje en de VVV. Wij zoeken de zaken bij elkaar die we denken nodig te hebben, laden alles op een kruiwagen en gaan naar ons "stekkie". Het is namelijk zo geregeld dat je een eigen verantwoordelijkheid hebt voor een bepaald deel in de tuinen.

De grote border, direct in het verlengde van de oranjerie, is het eerste deel van de tuin waarmee door enthousiaste vrijwilligers de tuinrestauratie in gang werd gezet, nadat de Stichting Kasteel Amerongen was opgericht in 1982. En nog steeds zijn er mensen in onze groep die over het begin kunnen vertellen. Hoe er eindeloos werd gewied tot dit deel klaar was om de planten erin te zetten. Iedereen nam wat mee uit eigen tuin, zodat er een beplantingsschema werd ontworpen voor een repeterende border. Dit ontwerp is gehandhaafd en wordt door een vaste groep onderhouden. Nu bloeien de overweldigende Eupatoriums in augustus die deze border een gezicht geven.

Dan zijn er oranje/geel en roze/paars/rode borders die op de boven- en benedenparterre liggen. Iets minder ritmisch beplant; meer cottagestijl. Ook heerlijke perken om langs te wandelen en te zien wat er in staat. Nu vooral de Asters – Anemonen japonica en de dankbare plant *Persicaria amplexicaule* (voorheen *Polygonum amp.*) met haar rode aren. De borders hebben net als de grote border de oude muur als achtergrond. Een wens van veel tuinmensen, maar wij moeten het meestal doen met schuttingen en hagen. Deze muren hebben wij een aantal jaren geleden ontdaan van hun *Hedera* begroeiing. Wat niet meeviel want de wortels van deze klimmers hadden zich stevig gehecht in het voegmateriaal van de muren, zodat er soms stukken steen meekwamen. Het plan is er om ook deze muren te restaureren (O, arme borders, zullen we het overleven?).

Een leuk stukje tuin ligt tegenover de "Schellevis-schuur" ; de irisborder. Een halve cirkelvormige border; achter begrensd door een

Bij de foto: herfst 2001, gluren door het gerestaureerde raam
van de mooie Oranjerie. Foto: redactie Bulletin.

beukenhaag. Om de vijver die ervoor ligt, zijn vorig jaar kleinsortige irissen geplant en let u eens op de restanten van het beeldje in de vijver. Je ziet een paar voetjes, van een van deze steekt heel eigenwijs de grote teen omhoog. Niemand lijkt te weten wat er heeft gestaan en dit is eigenlijk leuker dan vervanging. In het voorjaar bloeien hier massa's Hesperis.

Het rosarium voor de orangerie met grootbloemige rozen wordt door ons onderhouden, alleen het grote snoeiwerk gebeurt door de tuinmannen en vrouwen van de stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen, kortweg P.H.B. Zij verzorgen ook de vormsnoei van taxus en buxus op het terrein.

En dan de pluktuin. Een pluktuin is beslist anders van opzet dan een gebruikelijke beplanting van een border. Het is een soort groentetuin qua aanleg. Alles soort bij soort in rijen. Dat vergemakkelijkt het plukken. Je eisen zijn ook anders: geen 'slappe' planten maar stevige soorten die op eigen benen staan. Bloemen met een tweede bloei. Ze moeten een week houdbaar zijn in de vaas, want daar is deze tuin voor. De boeketten die u ziet in het Huis worden hier iedere donderdagmorgen geplukt door vrijwilligers. Het 'schik'-seizoen begint op 1 april en dat is een moeilijke periode, de tuin heeft weinig te bieden. Gelukkig mogen wij bij een tuinmedewerkster van het eerste uur, in het voorjaar uit haar tuin plukken van voorjaarsbloeiende heesters, zodat u soms een vaas gevuld met krentenbloesem of magnolia kunt bewonderen. Ieder jaar proberen wij leuke eenjarigen te zaaien. Zo had een van ons oranje cosmea gezaaid. Reuze succes. Ontstaat er dan een boeket bestaande uit *Hydrangea arborescens* "Annabelle" met daartussen massa's oranje cosmea; zijn we meer dan tevreden. Ook zijn er twee jaar geleden heesters geplant om te kunnen voorzien in groen in de vazen.

Voor het zware en technische werk zijn er onze tuinmannen. Op verzoek helpen zij zware planten uit te spitten. Geregeld moeten planten worden gedeeld voor een betere bloei.

Wij hebben een sproeiinstallatie die ons door droge perioden helpt. Eveneens door deze tuinmannen aangelegd. De compost wordt verzorgd door onze compostman, die vijf bakken tot zijn beschikking

heeft en een bak vol oude schapenmest. Wij brengen ons tuinafval naar deze plek en na een jaar hebben wij prima compost. Nu begrijpt u waarom alles zo floreert in de tuinen!

Hebt u al eens geëxperimenteerd in de keuken met een van onze courgettes? Te koop in de kasteelwinkel net als de zwarte bessegelei, gemaakt door een culinair begaafde vrijwilligster. Na de gewerkte uren wordt er door een van de medewerkers thee gezet en praten wij na, of worden bijgepraat door onze coördinatrice over nieuwe plannen. Ieder jaar wordt er wel iets verwezenlijkt van onze wensen in de tuin.

Het tuinseizoen eindigt begin november voor ons in de tuinen van Kasteel Amerongen. Wij sluiten de zomer af met een goed glas wijn. Onder de tuiniersters zitten veel goede koks en bij het glas genieten wij van hartige taarten of wat kaas en brood. Een gezellige afsluiting na vele maanden gezamenlijk tuinwerk.

Al dit werk wordt gedaan door vrijwilligers. Vaak door ouderen met veel vrije tijd die, zoals te begrijpen is, nogal eens afwezig zijn door vakantie, zodat er vaak onvoldoende werkkraft aanwezig is. Daarom zouden wij ons tuinvrijwilligersbestand graag aangevuld zien met enthousiaste medewerkers. 't Gaat maar om enkele uren per week op de maandagmiddag. Komt u ons helpen?

Een tuinvrouw.

Reacties graag naar onze coördinatrice:
mevrouw T. Knol – van Antwerpen,
tel.: 0343 – 45 67 41.

* * *

Nieuwe medewerkers op 't kasteel

In de loop van dit jaar zijn er nieuwe mensen bij ons komen werken. Vanuit de Federatie voor Stichts Cultureel Erfgoed is de heer **Steven Coene** als conservator gedetacheerd bij Kasteel Amerongen. Naast onze huidige conservator, mevrouw Marieke Knuijt, zal Steven zijn eigen werkgebied hebben. Hij vertelt hierover:

Terug van weggeweest. Zo voelt het een beetje. Tijdens mijn museologie opleiding liep ik in 1993 met heel veel plezier stage op het kasteel. Het maken van toestandbeschrijvingen stond toen centraal. Tijdens deze stage werd overduidelijk, dat mijn hart ligt bij het behoud van historische interieurs in het algemeen en dat van Amerongen in het bijzonder. Na omzwervingen langs onder andere kasteel Heeswijk, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Inspectie Cultuurbezit en de Stichting Ondersteuning Musea, is het dan ook goed om als conservator met een brede werkervaring op het gebied van museaal collectiebeheer – en wat ouder (30) – terug te zijn op Kasteel Amerongen.

Ook nu zal de toestand van de collectie een belangrijk onderdeel zijn van mijn werkzaamheden. In opdracht van het bestuur ga ik een gedetailleerd collectieplan opstellen, waarin aandacht zal worden besteed aan de achterstanden op het gebied van beheer en behoud, de sterke en zwakke kanten, de kansen en vooral ook de bedreigingen voor het waardevolle kasteelinterieur. Daarnaast zal ik Wendy begeleiden bij het automatiseren van de collectieregistratie. [Zij stelt zich hierna aan u voor.]

Ik zal twee dagen per week op het kasteel aanwezig zijn. Daarnaast blijf ik mijn werkzaamheden voortzetten voor Bureau Herkomst Gezocht, het bureau dat onderzoek doet naar in de tweede wereldoorlog geroofde kunstwerken. Ik hoop dat ik een beroep kan doen op de kennis, ervaring en tijd van een ieder die bij het kasteel betrokken is en ben ervan overtuigd, dat door middel van samenwerking en de actieve en positieve inzet van velen het behoud van kasteel Amerongen gegarandeerd moet kunnen worden.

* * *

Mede dankzij de steun van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, kan Kasteel Amerongen meedoen aan een groots opgezet museaal registratieproject in de provincie Utrecht. Vanuit de SOM (Stichting Ondersteuning Musea) is enkele jaren geleden met dit doel het MUSIP (Museum Inventarisatie Project) gestart. In eerste instantie is de stand van zaken, wat betreft collectie-registratie, in alle

musea in de provincie onderzocht. Verder is er onderzoek gedaan naar de beste software voor het registreren van museale collecties.

Wendy Landewé, zegt over haar werk:

Sinds 1 april 2001 ben ik werkzaam op Kasteel Amerongen als ‘medewerker collectiebeheer’. Dat houdt in, dat ik in het kader van het project *Musip & Co* de collectiegegevens van Kasteel Amerongen in het computerprogramma *Adlib* registreer. Inmiddels zijn de basisgegevens van meer dan 1700 voorwerpen (onder andere meubels, schilderijen, glaswerk, keramiek, houten gebruiksvoorwerpen, huishoudelijke apparaten en textiel) uit het kasteel in de database opgenomen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de datering van het object, het materiaal waarvan het object vervaardigd is, de standplaats van het object, het inventarisnummer en de naam van het object. Als op deze manier de hele collectie op een basisniveau in de computer is gezet, zal uiteindelijk de resterende informatie aan de beschrijvingen worden toegevoegd. Voordat het zover is, moet er nog aan heel veel voorwerpen een inventarisnummer worden toegekend.

Momenteel wordt de textielcollectie, die voor een groot deel bij de Engelen is ondergebracht, in *Adlib* geregistreerd. Gordijnen, tapijten, kussens, japonnen, livreen, overhemden en andere kledingstukken worden met behulp van twee engelen voorzien van een label met inventarisnummer. Binnenkort zal ook het nummeren van de bibliotheek beginnen, waarna ook alle boeken in de computer kunnen worden opgenomen.

Ik ben afgestudeerd in de Mediëvistiek, een multidisciplinaire studie van de Middeleeuwen. Tot nu toe heb ik vooral veel te maken gehad met kastelen uit de periode dat Kasteel Amerongen nog een typisch middeleeuws kasteel was, waarin de twee kenmerkende functies bewoonbaarheid en verdedigbaarheid vertegenwoordigd waren. Juist daarom vind ik het leuk om kennis te maken met Kasteel Amerongen, de adellijke woning uit later tijd, waarbij ik nu bezig ben mij te verdiepen in haar collectie. Bovendien is het zeer motiverend om op deze manier mijn steentje te kunnen bijdragen aan al het werk dat wordt verricht om ‘t kasteel te behouden voor de toekomst.

Sinds 1 augustus j.l. is de heer **E. Kragtwijk** in dienst getreden als huisbewaarder. In zijn vorige loopbaan was de heer Kragtwijk belast met de beveiliging van militaire objecten. Nu is hij ex – militair met F.L.O., dat betekent ‘functioneel leeftijdsontslag’. Samen met zijn vrouw, mevrouw **G. Kragtwijk – Zimmermann**, is hij verhuisd van de stad Utrecht naar Kasteel Amerongen, waar zij de woning op de hoogste verdieping betrokken hebben. In zijn vrije tijd fungeerde de heer Kragtwijk als taxichauffeur voor schoolkinderen en hij was daarnaast ook hondentrainer. Mevrouw Kragtwijk is huisvrouw met een aantal hobby’s, zoals: katten; muziek, vooral opera gezongen door Maria Callas en het schikken van kunstbloemen. Samen houden zij van sport; voedingsleer en van hun twee kinderen en vier kleinkinderen.

De heer Kragtwijk kreeg kort nadat hij in dienst getreden was, zijn bijna letterlijke ‘vuurdoop’ tijdens een nachtelijk, hevig onweer toen de bliksem met een donderende klap insloeg in de kasteelgracht en het Huis op zijn fundamenten deed schudden. In het aardedonker ging hij gewapend met een lantaren op onderzoek uit. De huisbewaarder besloot zijn ronde te onderbreken, toen hij mevrouw op de intercom hoorde; ging weer terug naar boven, stelde eerst zijn vrouw gerust en maakte vervolgens zijn inspectietocht door het kasteel af. Het echtpaar is blij mee te kunnen bouwen aan het behouden van het kasteel en zijn Vriendenkring en zij willen er in de toekomst ook deel van uitmaken.

* * *

Het is erg prettig dat, dankzij medewerking van de provincie Utrecht, het gelukt is dat de heer **W. Aalten** bereid was in de maand juli j.l. te starten met een moderne opzet van de bedrijfsvoering en hij zal zich voorlopig belasten met financiële zaken. Hij krijgt hierbij assistentie van de heer **J. Vughts**, die parttime reeds actief was.

* * *

In Memoriam

Annie Eyffius – Muller

(Nance)

Lid in de orde van Oranje-Nassau

* 8 april 1930

† 17 september 2001

Diep geschokt en verdrietig waren allen, die met haar

samengewerkt hebben op het kasteel,

toen het bericht kwam van haar

plotselinge overlijden.

Heel veel jaren heeft Nance zich ingezet voor het laten voortbestaan van Kasteel Amerongen. Met vriendelijke, doch ferme hand, recht door zee en haar mening niet onder stoelen of banken stekend, heeft zij vanaf het prille begin van de Stichting Kasteel Amerongen, gewerkt aan de administratie en coördinatie. Zij was zorgvuldig en precies, goed in het cijferwerk en zij hield ervan statistieken te maken. Donateurs hadden bij haar een streepje vóór. Tijdens de dagelijkse ochtendkoffie, had zij haar vaste plaats, aan het hoofd van de tafel in de Linnenkamer. Niemand nam die stoel: was van Nance. Na haar pensioen zagen wij Nance al snel weer terug bij de V.V.V., waar zij van grote betekenis is geweest, ook voor het kasteel.

Moge zij rusten in vrede.

Living History - een blik 'van binnen uit'

Nu ik aan het eind van twee jaar organisatie en regie van Living History op Kasteel Amerongen sta, geef ik graag een blik 'van binnen uit' om.... Ja, waarom eigenlijk? Ik denk om vast te leggen hoe een activiteit, die het Huis extra in de belangstelling van het publiek heeft gebracht, is ontstaan en tot ontwikkeling is gekomen.

'Van binnen uit' geldt vooral voor het spel van de acteurs. Zo blijf ik ze noemen, ook al lijkt hun opleiding nog zo summier vergeleken bij een degelijke toneeltraining. Misschien is training wel het beste woord om een Living History-opleiding te omschrijven. De spelers worden echt getraind; gedwongen zich te verplaatsen in het keurslijf van de persoon die ze moeten uitbeelden, in het keurslijf van de tijd waarin het verhaal is geplaatst. Van daaruit, 'van binnen uit', begint het spel. Ook hier is het woord 'spel' juist gekozen. Ik train de spelers speels om te gaan met de situatie en de medespelers. De charme van het spel, het onverwachte ervan en het plezier erop te kunnen reageren, kenmerkt Living History op Kasteel Amerongen. Er zijn geen geschreven vaste teksten; wel kaders, afspraken waarbinnen geïmproviseerd wordt.

Getuige de reacties van pers en publiek is het gelukt, in het spel, de personen zo natuurlijk mogelijk neer te zetten. Dat natuurlijke spel ontstaat ook omdat rondom elke persoon een achtergrond is bedacht, die mede het spel bepaalt. Deze opzet heeft, met name in het begin, soms strijd gekost. Men wilde 'toneel spelen'. Dat betekent teksten uit je hoofd leren en een strakke mise-en-scène. Mijn inzichten waren echter anders en het vertrouwen, dat men mij ten slotte gaf, is niet beschaamd. Niet ineens, op het moment dat op locatie gerepeteerd kon worden in kleding en met attributen, maar later, toen bleek hoe speels men om kon gaan met de opdrachten, begon het spel zich te ontwikkelen. Het daardoor ontstane plezier werkte aanstekelijk op spelers en publiek. Aardig is nog te vermelden dat, in het tweede jaar, delen van de training door spelers uit het eerste jaar werden overgenomen. Zij repeteerden zelfs thuis, in groepjes, waardoor ik mij meer op de organisatie kon richten.

Het eerste jaar hebben wij vooral gebruikt om te onderzoeken of de activiteit Living History wel geschikt zou zijn voor Kasteel Amerongen. Natuurlijk wordt tegenwoordig overal en in vele vormen Living History gespeeld: vanuit Engeland overgewaaid. In feite tel je niet meer mee, als je niet Living History in je vaandel draagt. Verder heb ik begrepen, dat er een

Bij de foto: ...Onder leiding van de huisknecht dekken de binnenmeisjes de tafel feestelijk ... Foto: SKA

mislopen van subsidie dreigde als het Huis niet ook voor andere doelen zou worden gebruikt, dan de zuiver museale.

Het begon zo: een eerder afgesproken gelijknamige productie, voor Pinksteren 2000, moet om financiële redenen afgezegd worden. Vervolgens word ik uitgenodigd een Living History-project op te zetten. Natuurlijk is zo'n activiteit geen eenmanszaak. Om te beginnen moet de idee, het plan getoetst worden aan de mogelijkheden van het Huis. Samen met de conservatoren maak ik tochten door het kasteel, om de plekken te bepalen waar eventueel gespeeld zal mogen worden. Op die plekken bedenk ik figuren en rond die figuren een verhaal. Een verhaal dat, zoals zal blijken, spannend genoeg is om spelers en publiek te boeien.

Conservator Marieke Knuijt wordt blijvend begeleidster. Met haar wordt bekeken welke meubelstukken uit de collectie verplaatst kunnen worden, om ruimte te maken voor meubels waarop wèl gespeeld kan worden. Immers, niets uit de museumcollectie mag worden aangeraakt.

U denke hierover niet te licht! Het eerste jaar beroven wij vele Amerongse interieurs van kleden, meubels en attributen. Alles, wat binnen het spel gebruikt wordt, is geleend. Van het kleed in de Bibliotheek, het zilver in de Eetkamer, de lampetkan in de Koningskamer, tot de grote passpiegel in de Lodewijkkamer en de snijplank in de Keuken. De hulp van de conservator wordt ook bij de training ingeroepen. Zo ontstaat de Reader, een lijvig boekwerk, met alle mogelijke wetenswaardigheden over het jaar 1900: van wereldtentoonstelling en verloving van Koningin Wilhelmina, tot dienstbode-advertenties en jaarweddes.

Met grote dank en bewondering kijk ik terug op de samenwerking met Marieke. Voor de aanvang van de repetities zie ik ons nog samen – wit gehandschoend – de speelplekken inrichten en na afloop 's avonds laat, weer opruimen om het kasteel de volgende morgen klaar te hebben voor de eerste rondleiding. Dan is er nog de controle van ingebrachte stukken op aanwezigheid van houtworm of mot en de inventarisatie van de geleende zaken.

Na een eerste periode van aarzeling, komt er hulp van vrijwilligers uit andere disciplines; zij verzamelen attributen en helpen bij de aankleding van het Huis. Leningen bij de Zilverbank zorgen voor vogels, die de dis in de eetkamer extra sieren. Ook op het inzetten van mensen tijdens de speeldagen wordt niet tevergeefs een beroep gedaan. Steeds meer herinneringen borrelen naar boven: de avonden, waarop de maat van de kleding wordt genomen; de kostuumrepetities; het passn en vermaken. Niets lijkt op tijd

Bij de foto: ...Intussen helpt de kamenierster de freule bij
het zich kleden voor het diner ... Foto: SKA.

klaar te zijn. Voor een regisseur de tijd om – relativerend – zich vooral niet mee te laten slepen met de paniekstemming. Tenslotte blijkt het te lukken. Wij spelen een laatste repetitie voor familieleden, een soms lief, soms uiterst kritisch publiek. Vlak voor de opening druk ik de spelers nog eens op het hart, zich vooral te houden aan mijn drie pijlers: ‘concentratie, discipline en lol!’ Het wordt een reuze-week! Duizenden bezoekers komen kijken. Na afloop een feestelijke maaltijd in het koetshuis, bloemen en cadeaus. Het kan niet stuk! Wij blijken wel stuk te kunnen, want de weken erna, wreekt zich de overbelasting op onze gezondheid.

Na dit succes is de weg gebaand voor het tweede jaar Living History. Er worden drie speelperioden aangewezen, verdeeld over het jaar. De eerste periode kenmerkt zich door tegenslag van allerlei aard. Een daarvan is dat er te hoge verwachtingen zijn geweest over de inzet van vrijwilligers. Dat, wat als een vanzelfsprekendheid werd aangenomen, blijkt niet de realiteit te zijn. Maar, zonder mankracht komen wij er niet. Tenslotte lukt het twee bureaukrompen voor het project vrij te maken. Monique Schlaghecke-Wiegel en Wendy Landewé worden officieel de coördinatoren. In nog geen vier weken moeten zij zich inwerken; een schier onmogelijke opgave. Gezamenlijk klaren wij de klus en op het laatste moment werkt opeens toch weer bijna iedereen mee. Zo gaat dat op het Huis, nietwaar? En de spelers? Zij weten er niet van; aan het spel en vooral hun plezier is niets te merken. Zij vinden het uiterst spannend dat het publiek, dit in tegenstelling tot vorig jaar, met hen in contact mag treden. Als dan ook nog het Jeugdjournaal opnamen komt maken, is de feeststemming compleet.

Tussen de perioden van het spel ligt er nog veel werk te wachten: verzamelen, wassen, opbergen, ook de zelfgemaakte kleding (jammer, dat ondanks de inzet van enkele felle naaisters, het plan alle kleding zelf te maken niet uit de verf kwam), terugsturen, afrekenen, spelerslijsten bijwerken, ga zo maar door. Voor de 3de periode blijkt er echt een tekort aan acteurs. Nieuw uitgeschreven audities leveren liefst negen enthousiaste spelers op, die naast een korte introductie en hulp van oud-spelers ‘voor de leeuwen geworpen worden’. Twee dagen speel ik zelf de huisknecht en ervaar aan den lijve hoe zwaar het werk van de spelers is. Alle waardering voor inzet en uithoudingsvermogen!

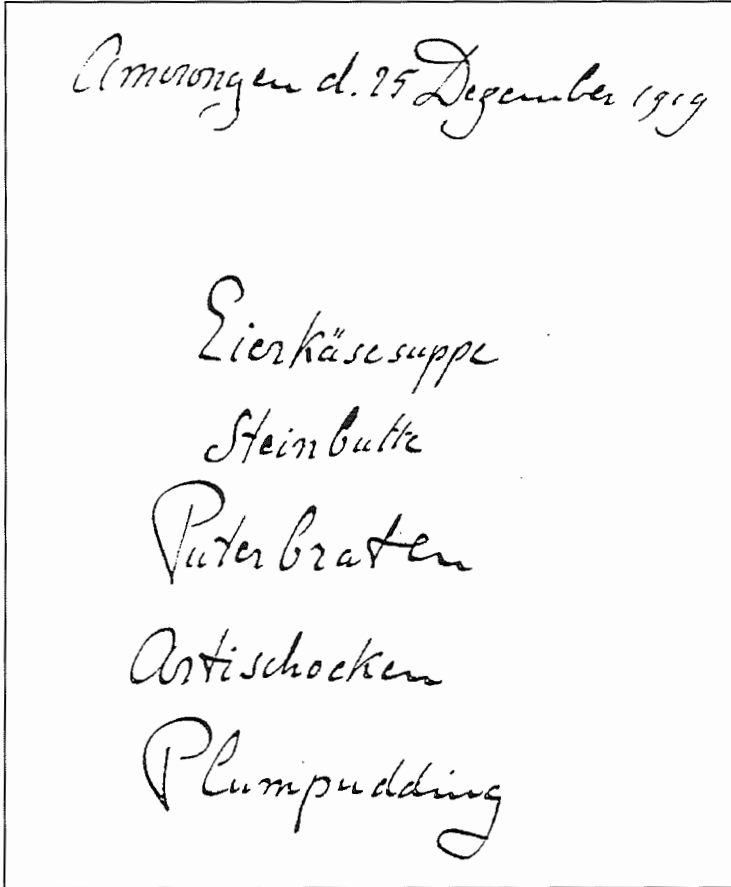
Ik hoop, dat Living History, zoals ik het heb kunnen opzetten, bijdraagt aan de belangstelling die het Huis waard is.

november 2001.

Herman O. de Roode, regisseur

Kerstmis 1919

Menu, in origineel handschrift, voor het Kerstmaal. Aan tafel zat, onder anderen, ook keizer Wilhelm II van Duitsland.

Plumpudding, circa 1900

700 gram broodkruimels	300 gram amandelen
400 gram blom	400 gram krenten
2 citroene schil geel	2 oranje schil
400 gram sukkade	400 gram gedroogde oranje schil

jus van 1 citroen	en van 1 orange
5 appelen in dunne schijfjes gesneden	
4 ons basterd	1 lepel saffraan
2 lepel rhum	5 dooiers
7 ons vet van nier	5 wit van eieren geklopt

Deze massa 24 uren laten staan in blom rollen dan in een doek 8 uren koken dan laten staan in doek tot gebruik
2 uren koken voor gebruik met eier saus en rhum serveren.

Almoningen d. 26 December 1919.

Wildsuppe
Seegunge
Kalter Londonbraten
Spargel
Kaffeeis

Mededelingen

Verantwoording van de illustraties:

De tekeningen op blz. 3 en 14 zijn van Max Reinhart te Passau, in: Erna Horn, "Citrusvruchten", J.H. Gottmer – Haarlem, 1972.

De beide Kerstmenu's komen uit het Archief Huis Amerongen.

De tekening op blz. 13 is van de heer L. Gerdessen.

Het recept voor de 'Plumpudding, ca. 1900' in: Marieke Knuijt en André van der Goes, "Keukengeheimen en tafelgebruiken. Aspecten van het dagelijks leven op een adellijk huis. Kasteel Amerongen."

Uitgave Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, Amerongen 1997.

Colofon

Bulletin Kasteel Amerongen

Kasteel Amerongen, Drotestraat 20, 3958 BK Amerongen

tel. 0343 – 45 42 12

Kasteel open: 1 april t/m 31 oktober

dinsdag t/m vrijdag van 10.00 – 17.00

za-, zon-, en feestdagen van 13.00 – 17.00 uur

gesloten op maandag

Redactie

T. Eijffius

B.E.O. van der Laan

H.F. Rotgans – van Blerkom

A.A. de Visser – Ike

© Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

ISSN: 1382-8916

Drukkerij Print '81, Doorn.

*De redactie van het Bulletin wenst u
Goede Kerstdagen en een Gelukkig Nieuwjaar.*

B U I T E N L U S T

**Ruud Kortz
Paul van Roy**

Restaurant Buitenlust
Burg. Jhr. H. v.d. Boschstraat 13 - 3958 CA Amerongen
Telefoon 0343-451692 - Telefax 0343-461306
Emailadres: restaurantbuitenlust@hotmail.com

Drs. Tom Kluen

Antiquair - Restaurator

Inkoop - Verkoop - Restauratie - Taxatie

*Gespecialiseerd in
antieke meubelen*

Rijksstraatweg 63A
3921 AB Elst (Utr.)

Geopend:
di. t/m zat. 11.00 - 18.00 uur

Tel.: 0318 - 471130 of 06 - 53713786

*Antieke sieraden, glas, zilver
porselein en meubelen*

Rijksstraatweg 46
3921 AK Elst (Utr.)

Geopend:
do. t/m zat. 11.00 - 17.00 uur

INSTALLATIEBEDRIJF

MEIJER B.V. AMERONGEN

KOUDIJS LEERSUM

Waarborg installateurs

AMERONGEN

☎ 0343 - 45 12 33

LEERSUM

☎ 0343 - 45 26 35

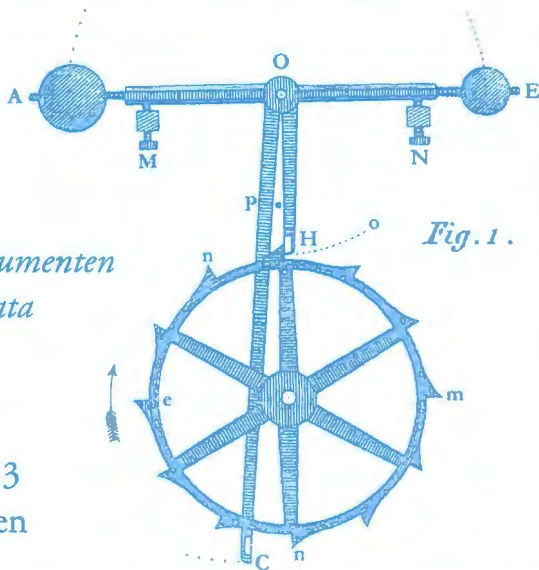
- Sanitair
- Lood- Zink- en Dakwerk
- Centrale Verwarming
- Gas- en Waterfitter
- Elektrotechnische Installaties
- Ventilatie

M.B. HOENCAMP

Restauratie van:

- * uurwerken
- * fijnmechanische instrumenten
- * barometers & automata

H. v/d Boschstraat 3
3958 CA Amerongen

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

is opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te zijn bij de exploitatie en restauratie van Kasteel Amerongen en de daarin aanwezige inventaris. Donateurs genieten op vertoon van hun donateurskaart, gedurende de openingstijden vrij toegang tot het kasteel, het park en de tuinen, behoudens wanneer er speciale evenementen zijn, dan zal een eventuele korting voor U als donateur worden aangegeven.

- jaar-donateurschap minimaal f 35,- per persoon
- jaar-donateurschap voor een tweede lid van hetzelfde gezin f 15,- per persoon
- donateurschap voor het leven f 350,- per persoon.

Het postbanknummer van de Stichting is 6163.
Meer informatie tussen 10.00 en 15.00 uur op het kasteel,
tel. 0343 - 454212.

ISSN: 1382-8916

Concerten:

Op Kasteel Amerongen worden regelmatig huisconcerten gegeven. Raadpleeg de concert-agenda voor data, abonnement of het reserveren van losse kaarten.

